

DE RECONSTRUCTIE VAN RHABDODON

Anne Schulp, *Natuurhistorisch Museum Maastricht, Postbus 882, NL6200AW Maastricht*
Aart Walen, *Creatures & Features, Rijnstraat 20, NL6686 MG Doornenburg*

***Rhabdodon* was een kleine, plantenetende dinosauriër, die in het Maastrichtien in Europa een grote verspreiding kende. In tegenstelling tot de meeste Amerikaanse dinosauriërs uit het Late Krijt, is *Rhabdodon* relatief onbekend. In het kader van het internationale samenwerkingsproject 'Dinosaurs, ammonites & asteroiden' proberen we daar verandering in te brengen.**

Tyrannosaurus - iedereen kent 'm, de filmster uit het Amerikaanse Maastrichtien. Ook z'n neefje uit Mongolië, *Tarbosaurus*, mag er qua naamsbekendheid wezen. Maar wie heeft er ooit van *Rhabdodon* gehoord? Het is een dinosaurius, maar erg tot de verbeelding spreken doet ie niet. Een belangrijke oorzaak zou kunnen zijn dat de dino-hype hier in Europa veel minder intensief toegeslagen heeft dan in Amerika. Iedere staat heeft daar zowat zijn eigen 'State Dinosaur' en van elke dino waar een redelijk compleet skelet van bekend is, zijn skeletafgietsels en complete life-size reconstructies te koop. Natuurhistorische musea kunnen een catalogus openslaan en iedere gewenste dino 'off the shelf' bestellen. Vandaag besteld, morgen geleverd.

Zo niet bij *Rhabdodon*. Slechts enkele getekende skeletreconstructies waren tot dusver bekend, en de meeste 'paleo-artists' liepen met een boogje om *Rhabdodon* heen. Niet uit onwil, maar eerder uit onbekendheid. Toch is, onder meer uit Frankrijk, Spanje, Oostenrijk en Roemenië vrij veel materiaal van *Rhabdodon* bekend. Wel gaat het in vrijwel alle

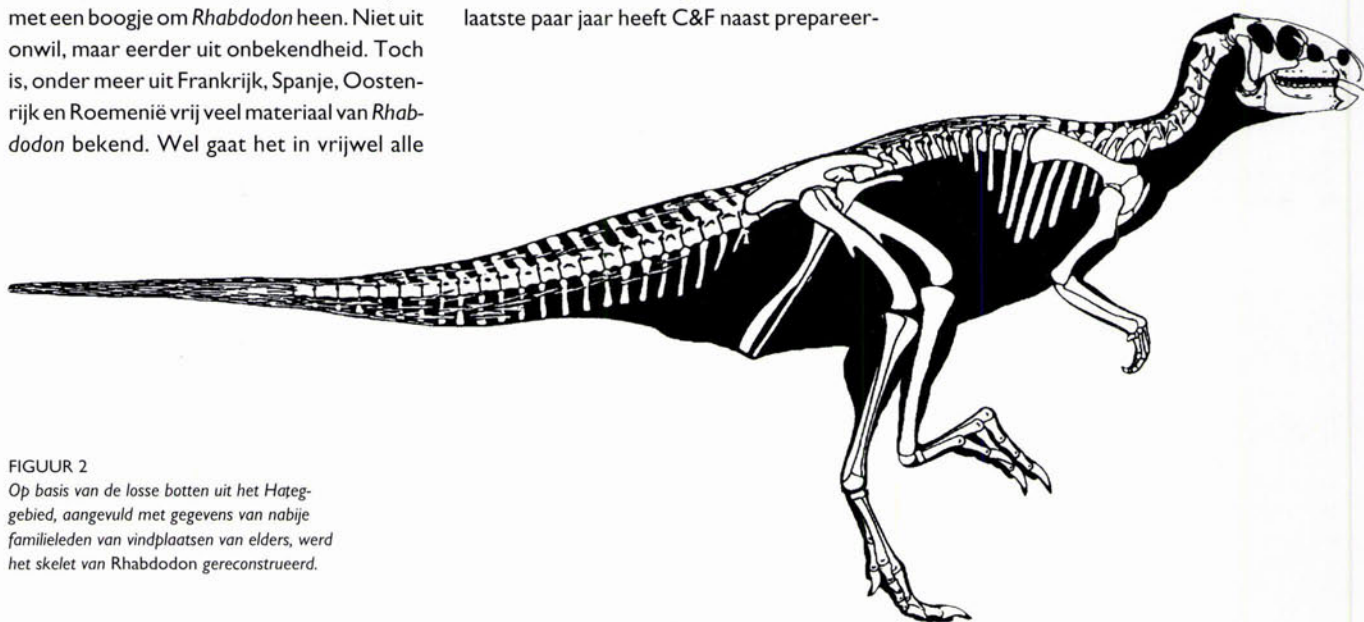
gevallen om losse botten, complete skeletten zijn er dus niet. In het voorjaar van 1999 mocht het Natuurhistorisch Museum Maastricht een grote doos uit Roemenië verwelkomen. Daarin een representatieve verzameling botten van de Roemeense dwerguitvoering van *Rhabdodon*. Coralia-Maria Jianu, curator van ons Roemeense partner-museum in Deva, het Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva, begeleidde het transport en gaf in Maastricht een lezing over de Roemeense dinosauriërs.

Omdat we in de Maastrichtien-tentoonstelling meer wilden laten zien dan alleen maar losse dinosaurusbotten, besloot het museum om *Rhabdodon* levensgroot te reconstrueren. De firma Creatures & Features werd hiervoor benaderd. Creatures & Features is voor Nederlandse (en veel buitenlandse) natuurhistorische musea geen onbekende. De laatste paar jaar heeft C&F naast prepareer-

FIGUUR 1
De opgravingen in het Roemeense Hateg-gebied leveren veel losse dinosaurusbotten op. Complete skeletten worden er echter niet aangetroffen.

en opzetwerk aan recente dieren ook een aantal dinosaurusskeletten opgezet en nagebouwd, zoals bijvoorbeeld de *Camarasaurus* in Leiden (grotendeels origineel) en verschillende skeletten van *Brachiosaurus* voor enkele buitenlandse musea (reconstructie). De expertise voor de reconstructie kwam uiteindelijk niet alleen uit Deva. Ook vanuit Baltimore, Espéraz, Trenton en Maastricht werd meegedacht.

FIGUUR 2
Op basis van de losse botten uit het Hateg-gebied, aangevuld met gegevens van nabijge familieleden van vindplaatsen van elders, werd het skelet van *Rhabdodon* gereconstrueerd.

Van boven naar beneden

FIGUUR 3

Afgietsels van enkele botten
dieren als basis voor de
verdere reconstructie van
Rhabdodon.

FIGUUR 4

Met klei worden de spieren
op het skelet geboetseerd.

FIGUUR 5

Een afgietsel van het
uiteindelijke skelet dient als
basis voor de lichtgewicht
reconstructie.

FIGUUR 6

Ongeverfd is Rhabdodon
een spookachtige
verschijning. . . .

Dinosauruspaleontoloog David Weishampel is verbonden aan de Johns Hopkins University in Baltimore, Maryland, USA. De afgelopen jaren heeft hij intensief samengewerkt met het museum in Deva, en daar aan enkele opgravingscampagnes meegewerkt. Omdat er van *Rhabdodon* geen complete skeletten bekend zijn, maar slechts los materiaal zijn de precieze onderlinge proporties van de verschillende botten natuurlijk moeilijk in te schatten - een dijbeen van een volwassen dier, een scheenbeen van een ander, wat klein(er) exemplaar ... voorwaar niet de ideale dataset om mee te beginnen. Gelukkig zijn er van elders redelijk complete skeletten van nabije familieleden van *Rhabdodon* bekend, en die informatie heeft David Weishampel toegepast om de ontbrekende stukjes op te vullen. In het Franse Musée des Dinosaurés was onder-

tussen een reconstructie-
ning van de Franse *Rhabdodon*
gemaakt. Met die gegevens, en
de technische wensen uit
Maastricht zijn we
aan de slag ge-

Jersey, USA, aanwezig was, was een mooie gelegenheid om halverwege het proces nog eens met elkaar om tafel te gaan zitten, want e-mail- en faxverkeer, hoe beeldend ook bedoeld, haalt het niet bij *hands-on* boeiseerwerk. William Gallagher had zelf weliswaar nooit met *Rhabdodon* gewerkt, maar is wel degelijk bekend met familieleden van het dier uit de Verenigde Staten. Met de proporties goed vastgelegd in het afgietselskelet en een klei-schaalmodel konden nu de laatste details over de houding bediscussieerd worden. De boeiseersessie eindigde op een terras op het Onze-Lieve-Vrouweplein, waar het kleimodel op tafel nog de nodige aandacht trok.

Het grove model van *Rhabdodon*, zoals dat uiteindelijk in de werkplaats van Creatures & Features stond, was uiteraard in die vorm nog niet klaar om in de tentoonstelling opgenomen te worden. Om het model werd een mal van glasvezelversterkte epoxyhars aangbracht, waarvan een afgietsel in epoxy de basis voor de uiteindelijke museum-*Rhabdodon* vormt: licht, stevig en onbreekbaar.

Welke kleur *Rhabdodon* had is moeilijk te zeggen. Het vaal-geel-witte kleurtje van glasvezel epoxy lijkt echter verbazend onwaarschijnlijk. Net als veel planteneters van vergelijkbare afmetingen van tegenwoordig, zal voor *Rhabdodon* een een of andere camouflagepak geen onwaarschijnlijke vormomming zijn. De kleur mogen we dan niet weten, wel zijn van veel soorten dinosauriërs huidafdrukken bewaard gebleven. De wat korrelige, iets schubbig(e) structuur komt mooi terug in het uiteindelijke resultaat. Op 10 juli 1999 werd het publiek op de tentoonstelling verwelkomd door de eerste reconstructie van *Rhabdodon* ooit gemaakt.

Na de opening van de tentoonstelling volgde nog een kleine verrassing: *Rhabdodon* uit Frankrijk en Spanje is een stuk groter dan die uit Roemenië. Aansluitend op de opening namen Cora Jia-nu en David

FIGUUR 8

Rhabdodon en andere hoge gasten tijdens de
opening van de tentoonstelling Dinosaur,
Ammonites & Asteroids op 10 juli 1999. Van links
naar rechts: D.Th. de Graaf, A.S. Schulp (beide
Natuurhistorisch Museum Maastricht), ZE
M.Matoc (Ambassadeur Roemenië) en mr. P.J.J.M.
Houben (Burgemeester van Maastricht).

SUMMARY

THE RECONSTRUCTION OF RHABDODON

For the first time, a life-size reconstruction has been made of the dwarf dinosaur *Rhabdodon*, from the Hateg area, Romania. In close co-operation between the Muzeul Civilizatiei Dacice si Romane Deva, Romania, the Natuurhistorisch Museum Maastricht and the Johns Hopkins University Baltimore, Creatures & Features reconstructed the animal, based on the fragmentary material from Romania.

De opgraving van de Mosasaurus in de ENCI-groeve in 1999, waar naast Cora Jia-nu ook William Gallagher van het New Jersey State Museum of Natural History, Trenton, New

FIGUUR 7

... maar met een kleurtje
... ziet hij er een stuk beter uit.

